

INELE SIGILARE DESCOPERITE LA PIUA PETRI (ORAȘUL DE FLOCI) JUDEȚUL IALAOMIȚA

de Anca Păunescu

În cursul mai multor campanii succesive de cercetări arheologice întreprinse în vatra așezării urbane medievale, dispărute, Orașul de Floci, au fost identificate și cercetate vestigiile, la nivelul fundațiilor, a trei biserici și cimitirele din jurul lor¹.

Inventarul arheologic rezultat include și numeroase inele, din argint sau din bronz, cu placă gravată, turnată odată cu veriga sau lipită de verigă, decorate cu diverse motive vegetale, geometrice sau animaliere, ce-și găsesc de cele mai multe ori analogii, din punct de vedere stilistic și tehnic, cu inelele din inventarul necropolelor descoperite atât în mediul urban cât și rural, în special din Țara Românească, datate în cursul secolelor XV-XVIII.

Cercetările arheologice din anii 1976-1979 au urmărit dezvelirea fundațiilor, parțial distruse, și reconstituirea planului "Bisericii nr. 2". Deasemenea au fost investigate 185 de morminte din cimitirul aflat în jurul acestei biserici. Analiza inventarului funerar ne-a permis datarea funcționării cimitirului de la sfârșitul secolului al XVI-lea și până spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, când orașul era pe cale de dispariție.

În anul 1979 au fost descoperite în pronaosul bisericii, două morminte și un cavou, lângă latura de sud a bisericii, jefuit și distrus din vechime. Inventarul mormântului, amplasat oarecum în axul bisericii, se compunea din șase nasturi globulari, din argint, un flacon de sticlă(spart) așezat lângă craniu, o monedă din argint (gros, 1606, emisiune a principelui Transilvaniei, Ștefan Bocskai) și un inel din argint cu o inscripție gravată pe suprafața șatonului² (fig. 1).

Inelul avea veriga turnată împreună cu șatonul. În partea opusă monturii, veriga este intreruptă, cu capetele subțiate și foarte puțin depărtate, acoperite eu o mică pastilă din același metal, decorată prin incizare cu striuri dispuse radial. Suprafața exterioară a verigii, de o parte și de alta a șatonului, este decorată cu cinci registre de linii scurte, paralele, incizate vertical. Șatonul este foarte puțin înalt, trapezoidal în secțiune. Suprafața lui are o formă aproape ovală, pe marginea căreia a fost trasat, foarte stângaci cu chenar hexagonal, cu laturi inegale. Spațiul din exteriorul acestui hexagon și până în limita suprafeții, a fost împărțit în două, prin trasarea unei linii mediane. În cele două câmpuri, astfel obținute, au fost trasate litere ale alfabetului chirilic. Inscripția este formată din următoarele litere ce pot fi citite de la stânga la dreapta: "X", "C" puțin mai mic trasat și aruncat mai sus față de linia mediană, "P" și "T". Citite împreună ar rezulta numele "XRASTI" (Crăstii). În câmpul al doilea a fost trasată litera "B", cu bucla superioară puțin depărtată de bară, urmată de literele "K" și "H". Acestea alcătuiesc prescurtarea cuvântului "Veliki"³. Cercetând câteva din documentele referitoare la Orașul de Floci, pe care se păstrau și amprentele unor inele sigilare, am identificat folosirea acestui inel pe un document din 15 octombrie 1605⁴. Din cuprinsul documentului aflăm că Radul județul împreună cu cei 12 pângari din "varoș Floci" rezolvă conflictul ivit între Enache, pe de o parte și verii lui, Andonie și lorga, pe de altă parte, pentru stăpânirea unor moșii și ocine în satul Vlăderii din apropierea orașului. Acest sat fusese cumpărat de Mihai Viteazul în timpul domniei, de la frații Chiriță și Lascăr, părinții lui Andonie, lorga și Enache⁵. Mărtori a judecății făcută de județul și cei 12 pângari ai orașului sunt: "omni buni": Mihai Murgianul și Costandin petrarili și Matiou și Constandin Bondroil și Costandin cojocarul și Crăstiiian cel Mare și Nae și Constandin Avan și Baico sluga mănăstirii.

¹ L. Chițescu și colectiv, *Cercetările arheologice de la Piua Petri (Orașul de Floci), județul Ialomița; Cercetări arheologice*, vol. 3, 1979, p. 199-206; 224-228; vol. 4, 1981, p. 120-126; 139-140; vol. 5, 1982, p. 147-156; vol. 8, 1986, p. 75-80.

² Anca Păunescu, în *Cercetări arheologice* vol. 4, p. 140. Piesa se află în patrimoniul MNIR cu număr de invenar 155078 și are următoarele dimensiuni: înălțime maximă = 30 mm; diametrul șatonului = 15 mm x 16 mm; înălțimea pastilei = 6 mm; diametrul pastilei = 9 mm; lățimea verigii = 3 mm; înălțimea șatonului = 2 mm.

³ Mulțumim și pe această cale colegilor Paraschiva Stancu și Ernest Oberländer-Târnoveanu pentru sprijinul acordat în descifrarea inscripției

⁴ DIR, veac XVII, B, vol. 1, p. 199, nr. 192, Arh. St. București, M-rea Sf. Ioan, V/4 original, rom. hârtie, 6 peceti inclare, tus negru

⁵ I. Donat, *Statele lui Mihai Viteazul*, SMIM, IV, 1960, p. 503

Pe document se păstrează 6 pecetiinclare aplicate. Primele trei, de la stânga la dreapta, au fost făcute eu inele sigilare gravate cu motive geometrice, apoi urmează o pecete cu diametrul mai mare, ce reprezintă pe Maica Domnului înconjurată de trei stele. A patra amprență a fost făcută cu inelul mai sus descris și presupunem că a aparținut lui Crăstian cel Mare, unul din martorii amintiți în document.

Posesorul acestui inel sigilar a fost probabil unul din ctitorii "Bisericii nr. 2": ridicată în vatra orașului și care a fost îngropat, potrivit obiceiului, în pronaosul bisericii, în anul 1606, alături de alți membri ai familiei sale. Datele stratigrafice și constatarea că mormintele alăturate au fost deranjate, din vechime, nu permit stabilirea unor concluzii certe cu privire la ordinea înmormântărilor, dar nu lipsit de însemnătate este faptul că acest mormânt a fost săpat în mijlocul pronaosului, în axul bisericii și alături de craniu a fost depusă o sticlă de mir, conform unei tradiții în ritul funerar întâlnit și în alte necropole feudale, răspândite pe o întinsă arie, în cursul secolelor XIV-XVII. Potrivit uzanțelor vremii, obiceiul îngropării ctitorilor și a familiilor lor în biserici, în naos, pronaos și în pridvor îl întâlnim în genere, începând din a doua jumătate a secolului al XIV-lea și în cazul altor monumente de cult din mediul urban sau rural.

Importanța descoperirii acestui inel sigilar și a descifrării inscripției gravată pe șaton, identificare posesorului și a ctitorului cu ajutorul cercetării documentelor, contribuie la stabilirea momentului construirii "Bisericii nr. 2", în ultimul sfert al secolului al XVI-lea.

În cursul campaniei de cercetări arheologice din anul 1990 au fost descoperite primele morminte al unei alte necropole (nr.5) din aria fostului oraș, aflată la circa 300 m spre est, față de "Biserica nr. 2". Având în vedere întinderea și numărul mare de morminte suprapuse, cercetarea exhaustivă a acestui cimitir nu s-a încheiat încă și nici urmele bisericii care ar fi existat aici nu s-au interceptat. Analiza inventarului funerar descoperit până în prezent arată că primele înmormântări s-au făcut la sfârșitul secolului al XVI-lea, într-o zonă cu locuințe distruse de un puternic incendiu, în urma căruia a fost abandonată de locuitori și transformată în cimitir, care a funcționat până în primul sfert al veacului al XIX-lea, când orașul decăzuse și dispăruse.

Între piesele de podoabă descoperite în acest cimitir, supunem atenției un alt inel din argint⁶, lucrat prin turnare, cu șatonul făcând corp comun cu veriga. Pe partea opusă monturii, pe verigă, în exterior, se păstrează o mică pastilă de metal rămasă în urma procesului de turnare în tipar. Veriga inelului este groasă cu secțiunea dreptunghiulară, cu muchiile exterioare rotunjite. De o parte și de alta a monturii a fost decorată cu motive vegetale, fin incizate, care din cauza folosirii inelului s-au șters parțial. Suprafețele laterale ale șatonului și ale verigii, sub linia șatonului sunt decorate cu chenare rectangulare și triunghiulare. În câmpul chenarelor rectangulare a fost incizate câte o linie în val, cu vârfurile ascuțite, iar în câmpurile chenarelor triunghiulare au fost dispuse șiruri orizontale, paralele de împunsături fine. Câmpul șatonului are o formă octogonală, cu colțurile ușor rotunjite. Decorul central reprezintă pe Sfântul Gheorghe care ucide cu sulita balaurul. Silueta umană, călare, este foarte schematic redată, dar se observa foarte bine aureola sfântului ca un cerc în jurul capului, brațul ridicat în care ține sulita, cămașa din zale și mantia scurtă, fluturândă ca și sulita lungă îndreptată spre gura căscată a balaurului. Calul, cu coama bogată, este redat într-o poziție cabrată, cu picioarele din față ușor arcuite și cu cele din spate flexate. La picioarele calului, balaurul se întinde culcat pe spate, cu botul lung deschis, cu ghiarele în sus și coada lungă puțin arcuită. În fața călărețului se observă un alt personaj, din profil, șezând pe un tron, cu brațul îndoit, sprijinit pe brațul tronului. Pozițiile călărețului, calului și balaurului sunt adoma celor pe care le întâlnim în toate formele de reprezentare iconografică ale Sfântului Gheorghe, pe frescele din biserici, pe icoane, pe cahle de soba nesmălțuite sau smălțuite.

Plecând de la legenda potrivit căreia Sfântul Gheorghe a salvat prințesa din ghearele balaurului, pe icoane și pe cahle, într-unul din colțuri apare reprezentarea schematică a unui oraș înconjurat de ziduri sau a unui turn care simbolizează cetatea și chipurile încoronate sau siluetele regelui și ale reginei, părinții prințesei. Aceste elemente au fost interpretate și ca simboluri ale orașului, ca sediu al autorității, ale puterii, mântuită de sfânt. Execuția tehnică și stilistică, remarcabilă, simbolul ales prin reprezentarea acestei teme iconografice, larg răspândită în cursul evului mediu, calitatea materialului, ne determină să presupunem că acest inel sigilar a aparținut unui demnitar important în viața orașului, în cursul veacului al XVII-lea, al cărui nume deocamdată nu-l cunoaștem.

⁶ Dimensiunile piesei sunt: înălțimea maximă = 22 mm; diametrul șatonului 14 mmx16 mm; lățimea verigii = 4,5 mm; diametrul verigii = 24 mm

În concluzie, prin prezentarea acestor două inele sigilare, deosebite, am dorit să subliniem și pe această cale importanța rezultatelor obținute în urma cercetărilor arheologice, pentru cunoașterea așezării urbane medievale de la Orașul de Floci.

**SIGNET RINGS DISCOVERED AT PIUA PETRII (ORAȘUL DE FLOCI) -
IALOMIȚA COUNTY**

Abstract

From the large number of pieces of jewelry discovered in the graves of the cemeteries from the area of the medieval site Orașul de Floci, the author presents two silver signet-rings of particular importance.

The first ring was found in the pronaos of "Church no.2.". It bears an inscription with Cyrillic letters, representing the abbreviated name of Grăstian cel Mare (attested in a document from 15th October 1606), of one of the founders of the church, where he was buried too.

The second signet-ring is decorated with a representation of St. George killing the Dragon. It is assumed that the ring belonged to an important dignitary, one of the officials of the town.

Both rings bring an important contribution in better knowing a medieval city life of Târgul de Floci, a town that disappeared by the end of the 18th century.

2

1

3

4. a

4. b

Inele sigilare descoperite la Piuca Petri (Orașul de Floci), județul Ialomița